

MILENA GEUSOVÁ

Jízdní řád regulace a tarifní revoluce

Energetický regulační úřad (ERÚ) vydal metodiku šestého regulačního období. V rozhovoru s předsedou Rady Janem Šefránkem rozebíráme, jak materiál reaguje na změny v energetice a krizové situace posledních let. Ptáme se i na plánované zefektivnění tarifní struktury.

In an interview with the chairman of the Board of the Czech Energy Regulatory Office, we discuss the new methodology of price regulation for the sixth regulatory period (2026–2030) and forthcoming changes to the network tariff structure.

Další regulační období, již šesté, proběhne v letech 2026–2030. Jak se dnešní situace liší od doby před zahájením páté regulační periody?

Pokud jsme v minulosti hovořili o potřebě transformace energetiky a přípravě na ni, dnes je již v plném proudu. Dobře je to vidět například na enormním nárůstu připojovaných zdrojů, zejména fotovoltaických. Ještě před pěti lety, tedy těsně před začátkem současného V. regulačního období, jich bylo do sítě připojeno přibližně 30 tisíc. Dnes už je to přes 200 tisíc zdrojů a jejich souhrnný výkon se za stejnou dobu více než zdvojnásobil. Jen u fotovoltaiky jsme se dostali přibližně na 4,5 GW.

Kromě toho se během V. regulační periody realizovala řada legislativních úprav, které přinesly do energetiky nové prvky a činnosti. Od loňska se rozeběhlo sdílení elektřiny, vzniklo Elektroenergetické datové centrum a připravujeme se na praktické zapojení dalších novinek, jakými jsou akumulace nebo flexibilita.

Těmto trendům se musí síť přizpůsobit, mají-li zvládnout nové požadavky zákazníků. Nejde jen o posílení připojovacích nebo přenosových kapacit, ale také o celkovou modernizaci soustav, jejich digitalizaci a automatizaci. A to se samozřejmě neobejde bez značných investic. Za deset let se objem investovaných prostředků prakticky zdvojnásobí.

Zároveň je potřeba připomenout, že období V. regulační periody bylo výrazně ovlivněno událostmi posledních let, ať již šlo o pandemii COVID-19,

energetickou, respektive cenovou krizi, či válečné konflikty. Řada z nich má dopad až do současnosti a při tvorbě metodiky na VI. regulační období bylo nezbytné na ně reagovat a poučit se z nich.

Specifické změny zasáhly i plynárenství...

Máte pravdu a nová metodika cenové regulace na takový vývoj musela reagovat. V uplynulých letech nejenže klesala spotřeba plynu, ale především se zcela proměnily evropské toky plynu. Naše soustava, v minulosti významně využívaná pro tranzit, dnes slouží takřka výlučně domácím odběratelům. Energetický regulační úřad (ERÚ) přitom musí ze zákona zajistit prostředky pro její bezpečný a spolehlivý provoz.

Zároveň jsme se snažili omezit cenové dopady na tuzemské odběratele, udělali jsme pro to maximum. Vidět je to i na povolených výnosech přepravce plynu, které jsme během několika let snížili na polovinu. Navíc zavádíme pravidlo jednotného výnosového stropu, což znamená, že výnosy přepravce z domácího a mezinárodního tranzitu se sčítají. Jakékoliv výnosy z budoucího oživení mezinárodního tranzitu tak automaticky sníží úhrady domácích zákazníků.

Co se musí v regulaci změnit oproti předchozím letům?

Na jednu stranu musí ERÚ pro rozvoj a modernizaci soustav zajistit dostatečné prostředky, na stranu druhou musíme o to více hlídat, aby byly investovány efektivně. Těch změn je mnoho a můžeme je postupně probrat.

Nejdřív bych ale rád zdůraznil, že transformaci neprochází jen energetika, ale také ERÚ jako takový. Neustálé změny přinášejí potřebu rychlých

reakcí i v konzervativním odvětví, kterým energetika do té doby byla. Musíme své kroky mnohem lépe a rychleji komunikovat. I úřad musí svoji činnost zefektivnit a řadu procesů digitalizovat.

Svým způsobem je i dobře, že nedávná energetická krize přitáhla k energetice pozornost. Na nás teď je, abychom nebyvalého zájmu o naši činnost dobře využili a mluvili o velkých tématech jasně a srozumitelně.

MOTIVAČNÍ REGULACE A POUČENÍ Z KRIZE

Metodiku cenové regulace pro VI. regulační období již Rada ERÚ schválila. Kdy začne platit a co hlavního obsahuje?

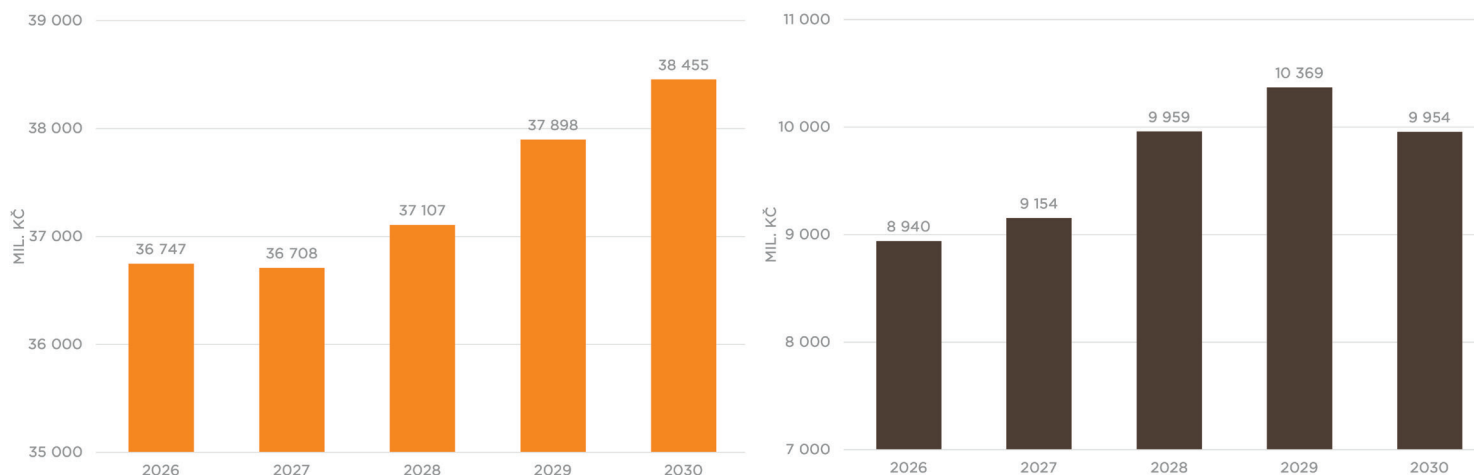
Šesté regulační období začne platit od ledna příštího roku a bude trvat pět let. Pravděpodobně největší systémovou novinkou je tzv. motivační regulace. Je to způsob, jak získat větší kontrolu nad tím, v jaké výši a kam směřují investice. Přiznání části výnosů regulovaných společností je tak podmíněno plněním konkrétních ukazatelů. Ty jsou

orientovány na to, aby sítě dostaly požadavků zákazníků, ať už přímo nebo nepřímo. Patří sem posílení připojovacích kapacit, zapojení digitálních prvků do řízení, rozšíření chytrého měření, investice do omezení technických ztrát v soustavách aj.

Při představení nové metodiky jste uváděli, že nárůst regulovaných cen by se měl pohybovat mírně nad inflací. Budou vybrané prostředky stačit na zvýšení investic?

Ano, přes výrazný nárůst plánovaných investic, které v elektroenergetice očekáváme do roku 2030 ve výši téměř 190 mld. Kč a v plynárenství 50 mld. Kč, předpokládáme, že regulované ceny porostou na úrovni inflace, maximálně jeden až dva procentní body nad ní. Samozřejmě teď hovoříme o aktuální predikci.

Do regulovaných cen významně promlouvá například velikost spotřeby, která po předchozích dramatických propadech znovu roste, zejména v plynárenství. Pokud tomu tak bude i nadále, bude to tlumit dopady do cen, protože se úhrady ►

Obrázek č. 1 (vlevo):
Plánované investice
v elektroenergetice
(2026–2030) Zdroj: ERÚ

Obrázek č. 2 (vpravo):
Plánované investice
v plynárenství
(2026–2030) Zdroj: ERÚ

► rozpočítají na větší objem spotřebované energie. Tento trend lze očekávat zejména v souvislosti s postupným odchodem od uhlí k plynu a pokračující transformací teplárenství. Zároveň je zřejmé, že dochází k postupné celkové elektrifikaci.

Další proměnnou jsou velkoobchodní ceny energie. I regulované platby totiž ovlivňuje trh, kdy významný podíl připadá na nákup energie potřebné na krytí technických ztrát v soustavách. A velkoobchodní ceny jsou velmi citlivé na geopolitický vývoj, který dnes není úplně stabilní. V každém případě, pokud se nestane něco nepředpokládaného, tak by se měl nárůst regulovaných cen skutečně pohybovat v nízkých jednotkách procent. Dopady do cen mohou tlumit také dotační tituly vypisované v oblasti rozvoje sítí.

■ Počítá metodika s dotacemi?

Dotace patří mezi významné novinky. Metodiku jsme nastavili tak, aby bylo možné dotace efektivně promítnout do hospodaření regulovaných společností a zároveň abychom je motivovali dotační tituly čerpat. O vypsání samotných dotací ovšem ERÚ nerozhoduje. Jejich větší zapojení do rozvoje sítí ale zcela podporujeme a jsou důležité. Nepovažují proto za správný krok snížení plánované alokace na související podprogram ELEGRID z 20 mld. Kč na polovinu a budeme usilovat o zachování původně plánovaných hodnot.

Transformace energetiky do značné míry zrychlila právě díky dotacím pro budování nových zdrojů, akumulaci a další oblasti. A podle nás je vhodné, aby odpovídající částkou byl podpořen i rozvoj sítí, a tím byly tlumeny dopady rozvoje a modernizace soustav a náklady nebyly v plné míře přenášeny na odběratele.

Mohou se vyhlášené parametry regulace přizpůsobovat případnému krizovému dění v budoucnosti?

Bezpečnost a spolehlivost dodávek je klíčová. Jednoznačně to ukázal i nedávný vývoj. V roce 2022 na začátku krize byla obava hlavně o to, jestli bude energie vůbec dostatek. Cena se řešila až v druhé řadě, i když na to dnes mnozí zapomínají. Podívat se můžeme i na nedávnou situaci ve Španělsku, kde bylo opět patrné, jak důležitá je bezpečnost dodávek a stabilita soustav. Regulátor proto musí nastavit podmínky pro posílení bezpečnosti a spolehlivosti sítí.

Co se možnosti reakce na nepředvídané události týče – zejména ty ekonomické –, nová metodika zahrnuje řadu prvků, které pramení z poučení z minulosti. Nově obsahuje například mechanismus, díky kterému bude možné zohlednit neočekávaný inflační vývoj, pokud k němu dojde. Nehovoříme o citlivosti na změny inflace o desetiny procenta, ale kdyby došlo ke zrychlení inflace řádově na násobek očekávání ČNB a nešlo o krátkodobý výkyv, pak umožňuje nová metodika pružně reagovat úpravou parametrů.

V připomínkovém řízení k metodice bylo jako obvykle mnoho návrhů, kritiky či obav. Které byly nejčastější a které nejzvláštnější?

Metodika cenové regulace je zásadním dokumentem a odpovídá tomu i zájem všech zainteresovaných stran. Její příprava a veřejné konzultace se tak nikdy neobejdou bez četných připomínek.

Celkem očekávané se nejvíce připomínek soustředilo na výnosy regulovaných společností a nově zaváděná motivační schémata. Zástupci regulovaných společností požadovali více prostředků na investice, změkčení některých ukazatelů či zohlednění inflace posledních let. Zástupci odběratelů, plátců regulovaných cen, zase chtějí hradit méně. Připomínky tak směřují z obou stran, což je v pořádku. Dokládá to, že výsledek je vyváženým kompromisem, jehož nalezení je právě naším úkolem, a to přímo ze zákona.

Objevily se názory, že v minulých letech se ne vždy zohlednily všechny prokazatelné náklady, aby se elektřina spotřebitelům příliš nezdrazila. Neznamená to, že se náklady jenom odsouvají do budoucna a bude nutné je někdy začít splácet?

Pokud jste se u minulé otázky ptala na nejzvláštnější připomínku či kritiku, tak musím zmínit situaci při vydávání regulovaných cen na tento rok, kdy jsme byli kritizováni za „nízké“ nárůsty regulovaných cen – takovou situaci si z minulosti opravdu nepamatuji.

Pravdou je, že v uplynulých letech skokově vzrostla inflace a zároveň se propadla spotřeba. My jsme tento negativní vývoj částečně kompenzovali už v předchozích cenových rozhodnutích. Nicméně možné změny byly omezeny pravidly probíhajícího regulačního období.

Podíváme-li se na VI. regulační období, tak metodika vyčleňuje dostatečné prostředky pro požadované investice, nic „neodsouvá“. Růst regulovaných plateb případně rozkládáme rovnoměrně mezi jednotlivé roky, což je v pořádku, aby byla zajištěna stabilita cen.

EFEKTIVNĚJŠÍ TARIFNÍ SYSTÉM

Je možné sítě ufinancovat i beze změny tarifního systému, díky které by se proporcionálně více platilo fixně, protože náklady elektrických sítí jsou z většiny fixní a nezávisí na množství odebrané elektřiny?

Změny v tarifním systému jsou souvisejícím a navazujícím tématem, ale je potřeba rozlišovat. Zatímco metodika cenové regulace stanoví celkový objem prostředků potřebný pro provoz a rozvoj soustav, tarifní systém rozděluje tyto úhrady mezi jednotlivé odběratele. Neplatí často uváděný mýtus, že tarifní struktura zvýší prostředky provozovatelům soustav. Výnosy těchto společností tarifní struktura neovlivňuje a jsou dány již zmiňovanou metodikou.

Změnám v tarifní struktuře se nevyhneme tak či tak. Ta současná je zastaralá a neodpovídá dnešním požadavkům. Zahrnuje desítky sazeb, z nichž se už řada nepoužívá a nelze je již přiznat. Kromě toho, že je nepřehledná, tak především neodráží to, jaké náklady odběratelé v síti vyvolávají. A není to jen o podílu fixních a variabilních nákladů. Současné

sazby se až příliš soustřeďují na to, jaké technologie odběratelé používají, ale jen málo na to, jaké má jejich chování skutečné dopady.

Co se tedy v oblasti tarifů chystá?

Inovace tarifní struktury míří tím směrem, že by nikdo neměl doplácet na chování druhých a naopak. Změna zároveň přinese motivační prvky, aby lidé své nároky na síť racionalizovali. A to v důsledku povede k tomu, že bude nutné méně investovat do soustav, a ve výsledku na tom ušetří všichni.

Aktuálně je připravena změna tarifů pro vyšší napěťové hladiny, která už je zahrnuta do vyhlášky o pravidlech trhu s elektřinou a účinnosti nabude od roku 2027. Na hladině vysokého a velmi vysokého napětí přecházíme z plateb za rezervovanou kapacitu na rezervovaný příkon a maximální odebraný výkon.

Podle předběžných odhadů předpokládáme, že díky zavedené motivaci uvolnit nevyužívanou kapacitu nebo přizpůsobit své chování tak, aby byla síť využita efektivně, uvolníme přibližně 3 GW kapacity. To jen na vyšších napěťových hladinách představuje úsporu zhruba tří miliard korun, které nebudeme muset investovat do rozvoje sítí zbytečně.

Kdy a jak se to dotkne domácností?

Na hladině nízkého napětí změny připravujeme a v dostatečném předstihu představíme. Stěžejní je v tomto ohledu i rozšíření chytrého měření, které nám pomůže získat data o chování odběratelů, která dnes nemáme. Cílem bude spravedlivé nastavení plateb, kde odběratel hradí náklady, které vyvolá, nedoplácí na ostatní a bude mu umožněno využívat výhody moderní energetiky, pokud o ně bude mít zájem.

Zpočátku bude zapojení domácností do nových tarifů dobrovolné. Mezi první tak budou patřit ti, kteří chtějí využívat moderní energetické prvky – chtějí sdílet, budou se podílet na poskytování flexibility apod. Těm nové tarify nabídnou odpovídající možnosti. První pilotní projekty pro ověření očekáváme od roku 2028. Od roku 2030 bude možné využívat nové tarify šířeji, stále na dobrovolné bázi.

Skutečně zásadní ale bude změny dobře komunikovat. Změnu tarifní struktury provázají mýty, které se často zakládají na deset let starém návrhu. Vezmeme-li, že tarify pro nízké napětí budeme upravovat po roce 2030, dělí nás od prvního návrhu více než patnáct let. Přicházejí nové technologie a mění se i chování odběratelů. Změny nesmějí ztroskotat na tom, že někdo vystraší odběratele iracionálními příklady. Pravdou totiž je, že nejdražší na změně tarifů bude, pokud k ní nedojde. Na neefektivní využití sítí doplácíme všichni. ■

O DOTAZOVANÉM

Jan Šefránek absolvoval doktorské a magisterské studium na Fakultě elektrotechnické ČVUT v Praze. Na ERÚ pracuje od roku 2008, zastával mimo jiné pozici ředitele Sekce regulatorních činností a mezinárodní spolupráce. 1. 9. 2024 byl jmenován členem Rady ERÚ a od 1. 1. 2025 se stal jejím předsedou. Dále je zapojen do přípravy programů a hodnocení projektů v rámci Technologické agentury ČR a je členem řady poradních orgánů a pracovních skupin.

„Nejdražší na změně tarifů bude, pokud k ní nedojde.“

